

NOVÉ SELSKÉ PÍSNĚ
1909

STARÉMU SELSKÉMU RODU KYMLIČKŮ
V TŘENICI U ZBIROVA

připisuje
J. V. S.

* * *

Vracím se k vám, rodná pole,
písni svou vždy zas a znovu,
jak to horské přes vrchole
táhne perů skřivanovu.

Únavná k vám cesta byla
cizím světem z bludné pouti,
křídla má se opozdila,
sotva moh jsem dolétnouti.

Ne už bujné nad osení,
vracím se k vám na strniska;
jarní píseň už to není,
ztlumeně jen zvučí, stýská.

Vaše meze, chrástky, skalky,
co těch upomínek mají!
všechny jsou, jen jako z dálky
zvony k vám když doznívají.

Přec jen v podzimkovém chladnu
– srdce teskné, perů chromá –,
i když do brázd vašich padnu,
u vás jen jsem doma, doma!

Na Zbiroze, 1908

SELSKÁ DÍVKA

Ať v sadech květů nádherných
jich roste na tisíc,
nám v lukách, byť ne pyšných tak,
jich roste ještě víc. –
I ať se v městech usmějou,
že neznám jejich svět,
mně dostačí tak být a růst
jak volný luční květ.

Jsem prostá selská dívčina,
však hrdá na svou krev,
neb čistší nemá na zámku
tam žádná z panských děv;
a otec říká: „Knížeti
ať nevhod je či vhod,
tak starý, dobrý rodokmen
má i náš selský rod.“

Já ovšem pod skly nerostla
– to u nás není zvyk,
a horké slunce dopraží
nám žito, bohudík! –,
leč ožehne-li do hněda
i bělost lící mých,
mně v očích zbylo slunéčko
a na rtech zdravý smích.

Mé ruce nejsou hedvábné
– to u nás nemůž být:
jsme my, je chasa, dvůr a stáj,
a všechno to chce žít –,
však něčí ruku stisknu-li,
ať v čemkoliv to už,
žeť poctivěji na světě
ji nestisk žádný muž.

Mám také tak svou hlavičku! –
však neznám planých slov:
co řeknu, řeknu! – slovo mé
je platný, ryzí kov;
a každé mi jde od srdce
a přímé jest a ctné,
a dím-li: „Tak!“, – je tedy tak,
a dím-li: „Ne!“, – je ne.

A ráda – bože, jak by ne! –
si podbám na krásu,
a ráda hezkou kytičku
si vpletu do vlasu
a růži k pasu připnu si
– ó kdo by jinak moh! –,
to onu, co mi z lásky dal
můj zlatý, hodný hoch.

Ó ano, zrovna na srdce
ten růže květ si dám,
aby to věděl celý svět,
jak ho tak ráda mám;
že půjdem spolu k oltáři
a půjdem spolu dál
tak věrně celým životem,
ať radost dá, neb žal.

POVĚZ MI

Pověz mi to, hochu můj,
co tě vpravdě vedlo k nám?
„Nejkrásnější růžička,
v zahradě co kvetla tam.“

A cože tam u vrátek
na zahradě zůstal jsi?
„Se skřivánkem o závod
raný ptáček zpíval si.“

A žes našim o mne řek,
proč to bylo, hochu, jen?
„Vlaštovička pod krovem
šukala tam celý den.“

A že já tě ráda mám,
kdo ti řek, můj rozmilý?
„Byly to dvě hvězdičky,
co ti z očí zářily.“

JARNÍ PÍSEŇ

Tak mile jarní slunko dnes
v kraj usmálo se z podnebes!
a jeho září zlacené
se třpytí luhy zrosené.

A nad polem veselo
těch skřivánek se rozpělo,
že jak to zvučí v nebesa,
i ve mně srdce zaplesá.

Co květu každém na proutku,
co na lukách je kohoutků,
a kukaček a pomněnek
– a v hlavě mé co myšlenek!

Neb je mi to jak v pohádce,
jak zelená se v zahrádce
mé myrty každý lísteček
na svatební můj věneček.

PASAČKA

Krůpěje rosy na trávě
se třpytí v slunečném jasu,
na květu motýl ještě spí
a já už kravičku pasu.

Na hlavě čerstvý věneček,
nožky bílé a bosé
a podkasanou sukničku,
se brouzdám v perlivé rose.

Žežulka kuká vesele
do luk od lesa kraje
a já si zpívám písničku
milou jak dechnutí máje:

„Jen má-li hoch můj přec mne rád?“
a v trávě čtyřlístek hledám.
Ó, najdu-li ho, nikomu
než jemu v světě ho nedám!

„Jen má-li hoch můj přec mne rád?“
žežulko, zakukej, – ano?
Ona mi kukla nastokrát
v to krásné, slunečné ráno.

V LESE

Jak šla žitem Jenny malá.
Burns

Bylo-li to srdce moje,
co jsem viděl dnes,
když jsem zašel do té choje,
když jsem zašel v les?

Na mýtině trávu žala,
metlici a vřes; –
toho se as nenadála,
že tu budu kdes.

Hlavu zpola otočila,
srp jí z ruky kles;
jako laňka vyskočila,
uslyší-li hles.

Jako laňka do té choje
utekla mi v les:
žeť to bylo srdce moje,
co jsem viděl dnes!

NE –

Ne! – kdybys prosil tisíckrát,
tu hubičku ti nechci dát;
matička říká, děvče ctné
že nesmí, – tedy ne a ne!

Tys hodný tak a moudrý hoch,
ty matičku bys prosit moh,
a jestli ti to dovolí,
pak teprv řeknu: Nikoli!

Ty, kdybys vpravdě měl mne rád,
bys nechodil se nikam ptát, –
zde neprosil se ani tam,
a hubičku mi dal hned sám.

CO TI MÁM ŘÍCI

Co ti mám říci,
jak mám tě rád? –
jak včela kvítek
podjárních lad.

Jak pole rosu
a ptáka strom,
pták milou větev
na stromě tom.

Jak o žních jitro,
kdo vyjde ven,
a zlatě svítá
na krásný den.

A kdys – kéž záhy
tams domovem! –
jak vlaštovičku
svým pod krovem.

STOLISTKA

Tu růži stolistou,
co slíbilas mi dát,
z tvé ruky nevezmu,
ó za nic nastokrát!

Tu růži stolistou,
jak rozkveté, si měj
a do posledního
ji lístku otrhej.

Tu růži stolistou
jen otrhej si ty,
a lístek po lístku
dej čerstvý na své rty.

Tu růži stolistou
– kéž kvet jich plný sad! –
bych jednu po druhé
z tvých rtů moh zulíbat.

POROSENÉ CHRPY

Porosené chrpy
v klasech na souvrati –
museli jsme navždy
tam si sbohem dáti.

S bohatými klasy
modré chrpy v poli
kvetou, ale nesmí
s nimi do stodoly.

A jak jsme tu spolu
při západu stáli,
tvoje modré oči
slzy zalévaly.

Na rtech ani slova,
jenom líce bledy, –
a tak jsme si ruku
stiskli naposledy.

Porosené chrpy
v poli na souvrati –
vždy těch smutných očí
musím vzpomínati.

ŽNEČKA

Vesele, vesele chrustí můj srp
do klasů, do máků, do modrých chrp;
po hrsti hrstku je kladu v řad,
klas, chrpy, máky, vše napořád.

Ty modré chrpy mám v očích svých,
červené máky mám na lících; –
ty polní tady kvetly svůj čas,
můj není, můj není jenom ten klas.

Můj není, můj není – ale snad přec –:
podle mne hospodář žne, mladý žnec,
a ten mi šeptá, až zazní cep,
že budem spolu jíst nový chléb.

PŘED SVATÝM JANEM

Paní Anně Borovské

Před svatým Janem kdo jde v bor,
tam lesních panen spatří sbor,
vid? –

„To při měsíčním úsvitu
se pasou laně v pažitě; –
vždyť!“

Však jednou lesní pannu přec
tam chytil mladý myslivec,
hled!

„Já také jednu laňku rád
bych si tam chytil jedenkrát,
žeť!“

Dnes večer pást se nebudou,
neb s dívkami tam hoši jdou,
věz.

„I ať tam jsou až v bílý den,
tu laňku přece chytnu jen
dnes.“

To viděla bych nerada; –
však jestli se ti která dá,
chyť...

„Já ze všech jenom jednu znám,
tu bych si navždy odved k nám; –
přijď!“

VÝJEZD

Moje mladé, vrané koně
dusají, už jdu si pro ně;
na dvůr v slunka úsvit raný
vyskočili jako panny.

Od kopyt až po čupreny
vyčesány, uhlazeny,
v cůpky hřívy jako řasy,
pestré stuhy v nich a klasy.

A jak se mi zapřahají,
nohy jim jak strunky hrají,
a než řek jsem: „Halou, hali!“,
vesele mi zařehtali.

Moje vranky jako střely
dnes mi ze vrat vyletěly. –
Halou, hali, na tu cestu!
jedeme si pro nevěstu.

POD LESINOU

Pod lesinou zjara
kveté koniklec; –
slibovals mi: „Neplač,
budeš moje přec.“

Pod lesinou v létě
hoří vlčí mák;
naši lásku rozvál
vítr také tak.

Pod lesinou v stéblech
suché travičky
na podzimku trhám
rudé slzičky.

Pod lesinou v zimě
chřestí bodláčí;
potok slzí už je
vzkřísit nestačí!

LUHY, LUHY ZELENÉ

Luhy, luhy zelené,
hory, hory vzdálené –
co jste mi to udělaly,
vy mé oči milené!

Jak to slunko spanily
ráno jste mi svítily;
vždyť jsem já vám neříkala,
abyste mne budily!

Napřed jste se usmály,
potom srdce sžehaly,
pak – čím jsem vám ublížila? –
zapadly mi do dáli.

Dál než hory v dálavě,
dál než slunko v mrákavě:
a mně v očích nechaly jste
slz jak rosy na trávě.

Luhy, luhy zelené,
hory, hory vzdálené –
jak jste na mne zapomněly,
vy mé oči milené!

PŘECE JEN

Daleká je cesta
k vám od našich strání,
přec jen, mé srdéčko,
našli jsme se na ní.

Přes kvetoucí luhy,
zavěje a přival,
co se já tou cestou
k tobě nachodíval!

A teď mezi námi
jak by rostly hory! –
u vás širé lány,
u nás chudé svory.

A jak se ta cesta
za horami trať,
přec jenom se srdce
nesmí ustýskati.

Za jiného půjdeš,
a já vezmu jinou,
a tak nám ta naše
mladá leta minou.

Přec jen budem oba,
od lánů i strání,
vzpomínat té mladé
lásky do skonání.

ZPĚVÁK MLUVÍ

Co jsem nazpíval se
vám už, dívky zlaté!
A teď ptá se zpěvák,
co mu za to dáte?

Ta na grošík bílý,
druhá na kytičku,
jiná rozmýšlí se
snad i na hubičku!

Bývávalo, bylo
před mnohými jary! –
ale teď je zpěvák
ošklivý a starý.

Grošík, bílý grošík
složte u chudásů,
zpěvák má dost stříbra
na svém bílém vlasu.

Za písničku jednu,
která hochá máte,
dejte mu svá líčka
zlíbat tisíckrátě.

Ale zpěvákovi,
sad až jarem vzkvete,
hodte na hrob růži
– která vzpomenete!

ODKUD – KAM

Odkud jsem, ví jen Bůh sám;
odejdu a nevím kam.

Chvilku tady pobudu,
jak se líbí osudu.

Od rána, ať hůř či snáz,
po svém jdu až v soumrak zas.

Po klopotě jedenkrát
odpočinu sobě rád.

Tělo v prachu – a kde duch? –
to už zase řiď jen Bůh.

ZRNO

Boží rady neskonale
že jsou tajny mému soudu? –
vždyť je tak to zrnko malé,
které kladu v syrou hroudu.

Na širé jak lány padá
v bezpočtu, kam oko spěje,
zdá se mi: tak v nebes lada
Bůh své zlaté hvězdy seje.

A když tak to zrnko žitné
klíčí, roste nad brázdami,
velké jest a nevyzpytné
jak ty boží hvězdy samy.

CO Z PRACHU VZEŠLO

Co z prachu vzešlo,
zas v prach se vrátí; –
nač proto truchlit,
nač proto lkáti?

Od jara k zimě
květ má svou dobu;
tak od kolébky
člověk jde k hrobu.

Ten kvete v slunci,
ten vadne v stínu;
všichni se sejdem
kdys v země klínu.

V HOŘI

U nás pláčou jenom ženy,
muž je tich;
vzlykot v prsou uzamčený
bouří v nich.

U nás dlouho mrou jen ženy;
hořem tup
klesne muž jak vyvrácený
v bouři dub.

HVĚZDNÝ VEČER

Hvězdičky svítily
– byl měsíc máj –,
já ještě po práci
vyšel si v háj.

Břízy tam šeptaly,
já pod ně sed,
myslel jsem – hleděl jsem
v ten boží svět.

V tom tichém ševelu
nikde ni hles,
v poli jen křepelka
zatloukla kdes.

Hleděl jsem přes pole
v tu hvězdnou výš,
srdcem mi projela
života tíž.

Mé srdce, mé srdce,
dnes nech to být!
– na nebi, na zemi
takový klid...

CO DĚLAT –

Co dělat! – Vše a jak to nese den,
co prvním jitem východ zabarven
a přes práh vyjdem polou ve spánku,
až opět do večerních červánků. –

Ještě je vlhký rosou lán a luh,
už zapřaháme si svůj dobrý pluh,
své pole zořem, a jak začnem set,
už v rupot bran slyšíme kosu znět.

Osení vytahuje, metá v klas,
obilí žloutne, chrustí, má svůj čas,
a žnem. – Co všechna klopota a tíž,
když sepnem řebřiny a jedem již!

A jak ta hojná úroda je kol,
poslední snop odvezen do stodol,
kde do podzimku žentour zní a cep,
a na rok dosyta zas máme chléb.

Leč všechna práce zničí-li se dnem,
klas do jednoho zatlučen byl v zem –
na čele chmuru, ale bez stesku,
vše zaoráme aspoň na směsku.

A vše-li marno bylo v potu dne,
když večernice šerem zasvitne
a ticho lehne do polí a lad...
co dělat! – dotrpět, a též jít spat.

ZVONY

Zvony, naše zvony,
jak tak slavně zníte,
přes luhy a lány
když se rozzvučíte!

Kovovými hlasy,
pospolu a samy:
jak to naše srdce
vjedno zvučí s vámi!

Vesele když k nebi
slyšíme vás zněti,
všechna naše radost
s vámi vzhůru letí.

A když zazní hranou
vaše hudba lkavá,
všechno naše hoře
v ní se vyplakává.

A když dozníváte
z věže naší vísky,
nepoznaný světem
Bůh je nám tak blízký.

TICHÉ POLE

Na vrchu se vížka bělá
božího tam u kostela,
ohrazené pod tou věží
malé tiché pole leží.

Malé, tiché, smutné pole,
každé zrno samo dole,
a tak hluboko se sází,
že už žádné nevychází.

Jeden je tam sází v tichu,
každé zrno v jednu líchu;
se zrnem když přicházejí,
z věže smutně zvony znějí.

Celý rok se tady seje,
do trávy a do závěje;
co kam padne, to tam padne, –
dál už není práce žádné.

Jedna lícha zpráhlá, k jiné
drahocenná rosa line,
na některé kvítko prosté,
na jiných jen plevel roste.

Malé, tiché, smutné pole –
všem tak tvrdě spí se dole:
radost, žalost, ústrk, pýcha,
všechno už tam leží zticha.

Rád či nerad, do tmy dolů
musí každý; tam spí spolu.
Všem ať světlo Tvé tam září,
toho pole Hospodáři!

J A R O

Když jako mléko vzkvete sad
a ptáče z větví zapěje,
tu jest mi, jako v srdce chlad
i mně když květu navěje.

Jak jsou ty role zeleny,
jak luka bují žluťákem,
jak nebe, duše zastřeny
ni jedním nejsou oblakem!

A zlaté slunko rozmilo
když usmívá se, pohřívá,
v tom srdci jak by nebylo,
ať cokoli tam bolívá.

Ba, jak to přišlo, nevím sám,
že padá ze mne všechna tíž,
a nač se jenom podívám,
– i kdo mi křivdil, je mi blíž.

PLUHU

Hluboko mi orej,
ty můj dobrý pluhu,
jediný můj věrný
na tom světě druhu!

V čarodějném hradu,
v pohádkovém kraji
kdes to lidské štěstí
zakleto prý mají.

Hledají je pravdou,
hledají je bludy,
na nebi a zemi,
a ví Bůh, kde všudy. –

Hluboko mi orej,
pluhu můj, v to pole –
naše štěstí tady
odpočívá dole.

My v tu vlastní sílu
jenom víru máme. –
Hloub! – můj věrný druhu,
však je vyoráme.

ŽENCI

Jdou ženci z pole k domovu
a šednou role a lada,
měsíčný srpek stříbrný
za tmavé lesiny padá.

Tam dole od luk vane chlad
do horkých, znavených tváří,
po hvězdě hvězda vychází,
ode vsi světélka září.

Jdou ženci, každý k domovu,
a z žatých polí to dýše,
jak po bolestech rodička
když nejprv usnula tiše.

POSLEDNÍ VŮZ

Zapadlo slunce za vrcholy,
vzduch voní klasů lahodou;
vůz poslední vjel do stodoly
s letošní boží úrodou.

Dvůr pomalu se v soumrak halí
a první hvězdy mrkají,
a koně, volní, zařehkali
a oddusali do stájí.

Tam chrupe to a žvýká, frčí
tak spokojeně v soumraku
a mléko z plných vemen crčí
do pěnících se dojáků.

A tmí se; cvrček od záhumen
si šviřinká, a z dáliny
zpěv mladistvý se nese tlumen
přes širé polní tišiny.

Teď od stolu se čeleď zvedla; –
dne práce tedy skončena!
a na zásep si ke mně sedla
– dnes prvně – žena znavená.

Jak utichla teď celá víska –
jak mile chutná dýmčička!
Vzduch vlhne, nad bory se blýská,
dá Bůh, dnes přijde vlašička.

VOLCI

Na své volky vzpomínám,
zapřažené k pluhu,
jak jsou s ním tak věrných tré
nerozlučných druhů.

Jak mi v poli orají,
jak mi z pole klidí –
však si lásky zaslouží
někdy víc než lidi!

Pro to dílo klopotné,
stálé, mlčenlivé,
pro ty svoje poctivé
oči trpělivé.

DLUH

Ani u nás doma,
ani z domu
nezůstávám dlužen
pranikomu.

Jenom tím, co otci,
matce vrátím,
dluh svůj nikdy v světě
nedoplatím.

A vše zůstalo by
bez úroku,
kdybych neměl vlídný
pohled v oku.

A to dobré slůvko
v každém čase; –
však mi to mé děti
vrátí zase.

V DĚTSKÉM KOUTKU

I DĚDOUŠEK

Dědoušku, běloušku,
co to bylo,
že vám tak na hlavu
nasněžilo?

Nohy se motají,
ruka třese,
divže vás větříček
neodnese.

Dědoušku, běloušku,
pojdte ničko,
my si vás odvedem
na sluníčko.

Třeba už na hlavě
nepomůže,
tváře vám rozkvetou
jako růže.

I až tak celý se
ohřejete,
jako to slunko se
usmějete.

II MALÍ ŽENCI

Když jsme z pole žito brali,
to jsme se tam nadělali!

Že si taky rádi sednem,
šli jsme tam až před polednem.

A že oběd nesli naši,
hned jsme padli na tu kaši.

Pak, že prý jsme překáželi,
spat nás dali do mandelí.

Když se nechtělo spat více,
šli jsme na mez na trávnice.

Bylo po nich, jak by zamet!
tak jsme čmelákům šli na med.

A to dalo velkou dřinu!
proto honem na svačinu.

Když jsme honem pryč zas chtěli,
nějak se tam rozmysleli.

Že prý bude dobře asi,
dají-li nám sbírat klasy.

Nebylo to od nich pěkné –
Neposlechnout – to se řekne!

S fůrou za fůrou jak jeli,
nás vzít s sebou zapomněli.

Poslední až vezli domů,
naložili si nás k tomu.

To nám bylo dobře v mžitku,
každý svou měl klasů kytku.

Bude aspoň na točáнку:
dostaneme pomazanku.

III RANNÍ NÁVŠTĚVA

Kdo tak potmě už jde k nám,
když já oči otvírám?
Dvěře samy vrzly zticha,
někdo do tváře mi dýchá.

Ach, náš Plocku, to jsi ty,
z venku celý rositý!
To se může zle ti vésti,
že máš tlapy na pelesti.

Ale myslíš, příteli,
že jsem v teplé posteli,
To ty venku v sněhu, mrazu
chránil jsi nás od úrazu.

Dej jen tu svou hlavu blíž –
mám tě rád – a ty to víš!
Ano, s tebou o snídání
rozdělím se za hlídání.

IV PRVNÍ

Každý na světě
musí čehos dbát, –
jeden boty šít,
druhý krejčovat.

Nejlépe to má
od kovářů Vít,
bude s otcem hned
do železa bít.

Ke mně otec můj
říká: „Jen se zdař!
budeš tady kdys
po mně hospodář.

Ale pamatuj:
Pán buď nebo služ,
první ve světě
poctivý je muž!

V ORÁNÍ

Volečky, volky, s druhem druh
dnes táhněte mi hezky pluh,
vpravo a vlevo, nikam v bok,
jen rovnou dále krok a krok!

Ať každá brázda jako prut
a s hroudami a beze hrud,
jak hluboko se orají,
ať jedna k druhé lehají.

Sic ubývá to pomalu,
kdes narazíme na skálu,
však do večera širý lán
přec jenom bude doorán.

Dnes, jak vás jenom poháním,
o těžké práci sotva vím,
však málo let než uteče,
stát budu pevně u kleče.

VI TATÍČKU NÁŠ

Tatíčku náš milený,
jste vy nějak schýlený –
jako byste sám to nebyl,
tak jste celý změněný!

Na dvoře a na mlatě,
jak byste měl závratě,
tuhle, když jste večer přijel,
vypadly vám opratě.

Klopotit se den co den,
kterak nebýt unaven,
od jara až do podzimku,
a to všechno pro nás jen!

Zítřka, chcete nechcete,
jen si hodně pospěte,
že už také hoch jsem statný,
ráno vidět budete.

Volky, krávy krmeny,
koně jako jeleny;
však vy si mne pochváľíte,
tatíčku náš milený!

Za vše, co jste mi v žití byla,
matičko, dík!
za každý dech, jímž jste mi žila,
za každý mžik.

Za každou noc, již probděla jste,
i hodinu,
za modlitbu, již učila jste
mne na klínu.

Za každé slůvko, pousmání
na vlídných rtech,
těch dobrých očí podívání
za dnů mých všech.

Za vaše ruce uondané
v dne klopotě,
za slzy nocí vyplakané
v zlé trampotě!

Za trpělivost, jak jste nesla
tu každou tíž
a tiskla nás – a nezahlesla –
jen k srdci blíž!

Za skyvu od úst utrženou
v zlý nouze čas,
by žití cestou zahloženou
se nám šlo snáz!

Za sílu, jak jste odhodlaně
a beze slov
se vzchopila po každé ráně
a dál šla znov.

Za vše a všudy, abych jistě
v čas mrakový
i sluncem žití pevně, čistě
šel jako vy!

MOJE DĚTI

Moje děti – mladí ptáci,
a já štěp jim všem;
jedno teplé rodné hnízdo
mají spolu v něm.

Moje děti – jarní květy,
jeden z nich je kmen:
ten tu po mně v rodné půdě
zbude vkořeněn.

Moje děti rozletí se,
ptáci, v širý svět,
ani jedno nenavráť
do hnízda se zpět.

Ale těm, co s bouří budou
nejkrutěj se bít,
štěp ten po mně v těžké chvíli
bratrsky dej kryt!

KALINY

U boru, na svoru,
na louce kamenné
rostou dvě kaliny
smutné a zrosené.

Děšť sejde z kamene,
bor slunce vypije;
je každým večerem
ta rosa zalije.

V létě jich nedbají,
v zimě je nechají,
kdo přijdou na jaře,
květy z nich trhají. –

U boru, na svoru
dvě děti v podlětě
jako ty kaliny
zůstaly ve světě.

Dvě děti ubohé,
dvě malé sirotky,
kdež by se od lidí
dočkaly dobroty!

Každý s nich utrhne,
každý je omámí,
každým se večerem
zalejou slzami. –

Kaliny na svoru,
samy den ode dne,
jen ptáček zpěváček
v přeletu usedne.

Dvě děti sirotky –
jen v noci setmělé
ve snách se slétají
k nim boží andělé.

SPRAVEDLNOST

Spravedlnost! – Hospodine,
volám nocí dnem,
přec i jak se trudem šine,
rájem bude zem.

Spravedliv by dav byl k davu,
spravedliv král k nám,
spravedliv i k svému bravu
abych já byl sám!

MUSÍ!

Kdež! – u nás se nemazlíme,
na to není kdy;
srdci někdy povolíme,
ale statku vždy!

Milé děvče? – Statek volí!
a je konec hned; –
jestli přitom srdce bolí,
musí přebolet.

Děti rostou, řada proutků; –
pro svůj denní chléb
musí z domácího koutku
až na rodný štěp.

Práce? – naše živobytl!
náš nám rodí klas;
stluče-li ho krupobití,
steskнем, ořem zas.

Smrt? – k žni příští musí ruka
pod zem zrno sít;
oči vlnnou, srdce puká,
statek musí žít.

ORÁČI A MLATCI

Oráči a mlatci,
určení jsme k dílu,
však nám k tuhé práci
Bůh dal tuhou sílu.

Do nás, v naše lány
kdo a co jen bije,
však na pádné rány
máme vzdorné šije.

Na svém, v klopot tíži,
sám si každý stojí,
srdce však se vízí
v jednom šiku k boji.

Tak jsme stáli vzdorně
– duby v tvrdé skále –,
silně, volně, svorně,
tak stát budem dále.

ZA TŘI TISÍCE ROKŮ

Za tři tisíce roků,
 ach, co tu bude změn
a co tu bude skoků
 přes hroby slavných jmen!
Jak jinak bude kráčet
 si vojín, král i kněz,
však orat, sít a vláčet
 se bude jako dnes.

Za tři tisíce roků,
 ach, co tu přejde běd,
co radostí v dob toku
 přes širý boží svět!
Však oráč bude zticha
 si z čela stírat pot
a trpělivá lícha
 mu bude rodit plod.

Za tři tisíce roků,
 ach, to bych viděl rád,
jak plání, na hor boku
 klas žluté bude vlát!
Jak zelenati všude
 se bude luh i lán
a v pohádkách jen zbude,
 že otrok byl – a pán.

POLE

Pole, širá pole,
 živitelé lidí,
jak vám nežehnati,
 kde vás oko vidí!

Vlny zlatých klasů,
 ňadra pluhem zrytá, –
ležíte tu, rodná
 těla obrovitá.

Mlčenlivé lány,
 zamyšleny v sebe,
hledíte jen v širé,
 otevřené nebe.

Jako ono krásny,
 jako ono volny
a v své plodné síle
 navždy neúdolny.

Za věky šly věky –
 zůstaly jste svoje,
čisty v lidské hanbě,
 klidny v hluku boje.

Svobody jste štítý,
 jak jste vždycky byly:
kde vás udupali,
 vše jste pohrobily!

Padly jejich trůny,
skácely se chrámy, –
vy jste přeťrvaly,
přeťrváte s námi!

A na krvi, znojem
prosycené líše
pro všechny jen těžší
klasy rostou tiše.

KUPŘEDU!

„Hoj kupředu, vy sedláci!“
i na nás volá svět; –
však ouha!, páni, po vašem
to nepůjde tak hned.
My kupředu jdem krok a krok
a semknut s druhem druh,
tak těžce, vlečně, bez hluku,
jak ornicí náš pluh.

Kde naši staří orali
a kam kdo na své stoup,
my po svém ořem také dnes,
však přec jen trochu hloub!
A jak to praděd dělával,
ať slota nebo čas,
své kleče tisknem do země
– však přec už trochu snáz.

Vždy kupředu a kupředu
– a potom zase zpět!
leč tam i sem, vždy zůstane
po naší práci sled,
jak brázda lehá ku brázdě;
a v černém úhoru
co nerůstalo, vyořem
si dnes i na svoru.

Tak šlo to z věku do věku,
vždy hloub a snáz a dál;
víc nechcem, než co na svém sil,
by každý na svém žal.
A jako my jsme šťastnější,
než býval někdy děd,
by šťastnější byl syn a vnuk,
– a to je naše: Vpřed!

ZELENÝ PRAPOR

Zelený prapor zpod hor štítu
a z nejhlubšího údolu
se nese vzhůru ku blankytu
v skřivánčí hymny hlaholu –
Ó vesele a jaře v kraj
zelený prapor vlaj a vlaj!

On vztyčen jest nad celým světem
a rosa perlí se mu z řas,
je protkán pestrým lučným květem
a za třásně má zlatý klas.
Ó vesele a jaře v kraj
zelený prapor vlaj a vlaj!

Jej teplá jarní prcha světí
a slávou je mu výsluní
a k pozdravu, jak mračna letí,
mu hlučně bouře zaduní.
Ó vesele a jaře v kraj
zelený prapor vlaj a vlaj!

I osmahlá jak paž ho zvedá
nad čelo znojem skropené,
on strhnouti se nedá, nedá!
v své slávě věčně zelené.
Ó vesele a jaře v kraj
zelený prapor vlaj a vlaj!

Ať v ýmysl div kupí k divu
a stroje drtí, mění svět,
přec každá ruka pro svou skyvu
pod jeho žerd' se vrací zpět!
Ó vesele a jaře v kraj
zelený prapor vlaj a vlaj!

Ať křídla věků bouřně šumí,
on tiše vlaje kolem chat
a dvorů, samot, tam, kde v rumy
se rozpad mnohý pyšný hrad.
Ó vesele a jaře v kraj
zelený prapor vlaj a vlaj!

I až i nás, kde rod náš leží,
krýt bude svými řasami,
ať naše děti věčně svěží
jej pevně drží nad námi!
Ó vesele a jaře vlaj
jim v šťastný, volný český kraj!

MLADÉ KRVI

Mladá, jará česká krvi,
jak se jitem hlásíš k dílu,
v očích léta zážeh prvý,
v juné duši mužnou sílu –
čista myslí, srdcem žhava,
hrdá čelem plným vzdoru:
mladá krvi, buď nám zdráva,
vítej, vítej u praporu!

Hoj, jak ti to čacky sluší
seřaděné ku pochodu;
jak ti srdce volně buší
k práci, boji za svobodu,
za své, naše, vlasti štěstí
škůdcům vzdor i času zubu,
nejpružnější ratolesti
bouří rvaných českých dubů!

Šiky junů! – jako v poli
metajících klasů břehy;
věnce dívek! – mezi stvoly
květy plné útlé něhy:
v slunci mládí na podletí
vše jak u vás k síle raší,
jak jste krásny, naše děti,
nová krvi z krve naší!

K druhu druh na českém luhu
 stojíte vy, naše pluky;
co vám hejno podlých sluhů,
 mocných plané hrozby, hluky?
Vlastní silou hrdou, volnou
 stojíte na vlastní zemi
s láskou k sobě neúdolnou,
 o svou hroudu v boji s všemi!

Víru v sebe, s dělnou paží,
 mysl jasnou, srdce ryzí,
buďte rodné půdě stráží! –
 Neurve ji ruka cizí
– ze všech stran ať bouře bije,
 jako bila od staletí –,
dokud vaše hrud' ji kryje,
 naše krvi, naše děti!

MODLITBA

Bože, světa Hospodáři,
 svatý, silný v nebesích,
ve své nehasnoucí záři
 uslyš hlas od černých lích!
Odevzdaný do Tvé moci,
 bez bázně a důvěřiv,
jako dítě mluví k otci,
 k Tvému trůnu volá z niv.

Syrá země od Adama
 přešla kleta na náš rod,
utvrdla nám pod nohama,
 až ji rozvlhčil náš pot;
dlaň až, zrytá dokrvava,
 vnutila jí zrno, štěp, –
a pak dobrá, usmívavá,
 sama vydala nám chléb.

Mužně, silně, odhodlaně
 nesli jsme dnů znoj a tíž,
útisk mocných – zvedli skráně
 k pohledu jen ve Tvou výš;
až jsme zhlédli, že i oni
 prach jsou před Tvou velebou,
a teď naše skrání se kloní,
 Otče náš, jen před Tebou!

Ve své lásce neskonale
ke všem dětem svým se schyl,
mocné kroť, a slabé, malé
v boji vírou v Tebe sill!
Srdce k srdci, k hlavě hlava,
k pravici staň pravice,
až tak svitne volnost pravá,
krásná jako denice!

Jako jarní teplá vláha
v otevřenou padá zem,
tak se rosa dobra, blaha
z ruky Tvé roň v srdce všem!
Dej, jak naše luhy chrání
Tvoji péče mocný štít,
naší práci požehnání,
naší vlasti mír a klid!

PÍSEŇ O STARÉ PECI

Tak o mnohém jsem v žití zpíval
– už tak neb tak: já dal, co měl –,
však na tebe bych málem býval,
ty duše domu, zapomněl!

Jak chladne vše a hasne, přeci
v mých přismutnělých zimních dnech,
ty naše rodná, stará peci,
vše hřeješ, na vše záříš v snech.

Žeť duše domu! každé chvíle,
co ve stodole dozněl cep,
až v rok zas příští, kdy tak mile
zavoněl z tebe nový chléb.

Všem štědrá bylas; my i chasa
jsme jedli stejně z darů tvých
a vždycky skyva pro chudása
tu zbyla z rukou upřímných.

Tvé hnětenky a podplamenky
a vánočky a roháče,
tvé bochánky a zatočenky
a posvícenské koláče! –

Kdekterý kmotr, strýc a teta
k nám scházeli se o pouti
a síň jak lícha mákem setá
tou dětskou byla droboutí.

A v zimě jak jsme u nístěje
tu při pohádkách sedali,
a sníh se met až pod veřeje,
jak chrupaly ty křížaly! –

Pak přišly svatby, hrana zněla,
tys na úsměvy zaplála
i do slzí a stejně vřelá
kruh přátelský jsi vítala.

Když zašli jsme pak do ciziny,
ten šťasten byl, ten uštvaný,
tak nechutnal chléb žádný jiný
jak pecen tebou poslaný! –

A tak to všechno pomizelo
jak pohádka ta zapadlá,
a k tobě teď jak tisknu čelo,
tak tmavá jsi a vychladlá!

Ni jiskérky tu doutnající,
ni kroku neozve se hles;
jen stíny všech kdys drahých lící
tou tiší míhají se dnes.

Však buďsi. – Co kdy tady hrálo,
vzpomínám všeho rád, tak rád,
a mně i jim co štěstím plálo,
buď požehnáno nastokrát!

LETHE A JINÉ BÁSNĚ
1909